

УДК 392(477.85)

Людмила ЩЕРИЛЯ

ДОМОТКАНІ ВИРОБИ ЯК НЕОДМІННІ АТРИБУТИ СІМЕЙНОЇ ОБРЯДОВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ БУКОВИНИ

У даній статті увага приділяється вивченню функціонально-сміслового значення тканих виробів у сімейній обрядовості українців Буковини кінця XIX – XX ст. Виділяються особливості використання домотканних виробів у різних районах Буковини.

Ключові слова: традиція, родильно-хрестильна обрядовість, весільна обрядовість, похоронно-поминальна обрядовість, тканина, полотно, рушник, скатертина, функція, атрибут.

Людмила ЩЕРИЛЯ

ДОМОТКАНЫЕ ИЗДЕЛИЯ КАК НЕПРЕМЕННОЙ АТРИБУТ СЕМЕЙНОЙ ОБРЯДНОСТИ УКРАИНСКОГО НАСЕЛЕНИЯ БУКОВИНЫ

В данной статье уделяется внимание изучению функционального значения тканых изделий в семейной обрядности украинцев Буковины конца XIX – XX вв. Выделяются особенности использования домотканых изделий в разных регионах Буковины.

Ключевые слова: традиция, родильно-крестильная обрядность, свадебная обрядность, погребально-поминальная обрядность, ткань, холст, полотно, скатерть, функция, атрибуты.

Lyudmyla SHCHERYLYA

GOODS OF HOME WEAVING AS NECESSARY ATTRIBUTE OF THE FAMILY RITES OF THE UKRAINIANS OF BUKOVINA

This article deals with function and use of woven goods in family rites of the Ukrainians of Bukovina at the end of the XIX – beginning of the XX age. The author distinguishes peculiarities of using of woven goods in different region of Bukovina.

Key words: tradition, maternity rites, wedding rites, memorial rites, clothes, linen, tawel, table-cloth, function, attribute.

Сімейне життя українців Буковини традиційно супроводжується різноманітними обрядами та ритуалами, які в образно-символічній формі визначають окремі стадії розвитку сім'ї. Відповідно до природного циклу існування людини сформувався і комплекс сімейних обрядів (родильно-хрестильні, весільні, похоронно-поминальні), одним з неодмінних атрибутів яких виступають вироби домашнього ткацтва. У зв'язку з цим дослідження народного ткацтва як явища, тісно пов'язаного з духовною культурою, зокрема, і сімейною обрядовістю, дозволяє розширити дже-

рельну базу для реконструкції світоглядних уявлень народу і виокремлення у них архаїчних елементів, а також більш повно вивчити функціонування традиційних тканин в етнічній культурі.

Актуальність зазначеного питання зумовлене недостатнім рівнем дослідження та лише фрагментарними згадками в літературі кінця ХІХ – початку ХХІ ст. Проблеми сімейної обрядовості порушено у ряді праць дослідників кінця ХІХ ст.: В. Гнатюка [12], Р.Ф. Кайндля [13], Г. Купчанка [17], В. Шухевича [25], Х. Яшуржинського [26, 27]. Частково дана тематика розкрита сучасними науковцями: О. Никорак [22], О. Боряк [9], Г. Кожолянком [15], О. Кожолянко [16]. Проте цілісного дослідження ролі домотканих виробів у обрядовості населення Буковини досі нема.

У даній роботі увага приділяється вивченню функціонально-сміслового значення тканих виробів у сімейній обрядовості українців Буковини кінця ХІХ – ХХ ст.

У традиційних віруваннях українців, пов'язаних з родильно-хрестильною обрядовістю, домоткані вироби та ткацька сировина наділялись різноманітними функціями.

На Буковині склалося переконання, що вагітній жінці не можна відмовити в якомусь проханні, бо якщо відмовити, то миші або щури пошкодять щось з одягу людини, яка відмовила; якщо майбутня мати вкраде що-небудь (квіти, фрукти, вовну та ін.), то дитина буде мати висипання на обличчі або на грудях [15, с. 46, 47]. На Путильщині вважали, що вагітній не можна переступати через крайку чи через шнур, щоб дитині пуповина навколо шиї не обвилася [1. – 2001. – Т.31, с.1]. Для того, щоб оберігтись від впливу злих очей вагітна жінка одівала чоловічу сорочку [1. – 2001. – Т.31, с.2].

Приймаючи роди, баба-повитуха намагалася через певні обряди та примовляння визначити характер майбутніх занять новонародженого. Так, при народженні хлопчика пуповину відрізали на лезі сокири – «щоб був добрим теслею», а при народженні дівчинки – на праннику або на берді [15, с.53, 54]. Якщо бажали, щоб у майбутньому народжувалися дівчата, то пуповину відрізали на кужелі-кожівці. На Буковинській Гуцульщині, коли не хотіли більше мати дітей, пуповину перев'язували конопляною ниткою. Разом з тим, у рівнинній зоні Буковини існувало повір'я, що перев'язування пуповини конопляним повісом сприяє тому, що в майбутньому ще будуть народжуватись діти, а також, що дитина в такому випадку буде рости добре. При зав'язуванні пупка бабка-повитуха діяла магією слова, промовляючи слова: «Зав'язую тобі щастя, здоров'я, вік довгий, розум добрий». Пуповину зберігали в скрині разом з ниткою зав'язкою до часу, коли дитина йшла до школи. Майбутній школяр мав розв'язати нитку: якщо це йому чи їй вдалось зробити швидко і вправно, то це був знак, що дитина буде розумною і буде мати успіхи у школі і житті. Існувала приповідка: «Хто розв'яже пуп, тому розв'яжеться і ум» [1. – 2000. –Т.15, с.3].

Про народження дитини і її стать оповіщалося односельцям певним знаком на воротах подвір'я: повивальна бабка зразу ж після народження дитини виходила на вулицю і прив'язувала шматок домотканого полотна (народилася дівчинка) або ремінь з упряжі тягла (народився хлопчик). У селі Великий Кучурів зафіксовано звичай вивішувати після народження дитини рушник або ширинку: «Моша, яку кликали до породіллі, лишала на хвіртці знак: рушник – появилася парубок, ширинку – засвітилася дівка» [15, с.55].

Після купання дитину загортали у чисто вибрану сорочку батька, з якої потім виготовляли пелюшки [1. – 2001. – Т.31, с.3]. Традиційно було сповивати дитину до шести місяців. Сповиту (спеленену) дитину перев'язували червоною стрічкою. Як обереговий знак від вроків руку дитини на зап'ясті також перев'язували червоною стрічкою або ниткою.

Дивитись на новородженого мали право лише члени сім'ї матері. Існувало повір'я, що чужі люди можуть легко наврочити немовля, і воно тоді буде погано спати, буде неспокійним, буде погано приймати їжу і т.ін. Якщо передбачалось відвідання хати, де розроджується жінка, кимось із сторонніх, то ліжко породіллі відгороджували від споглядання рядниною [15, с.53].

На Гуцульщині існував звичай «відпускати повитуху». На другий-третій день після родів, коли мати дитини встас до виконання легкої роботи, відбувається обрядодія, за якою породіллія тричі зливає повитусі воду на руки, мие їх і обтирає рушником. Баба-повитуха з породіллією беруться за руки над дитиною і просять одна в одної вибачення за болі і муки родів. Після частування родичами породіллі баба покидає хату, забираючи, як дарунок, рушник, яким їй обтирали руки [15, с.53].

У селах Прутсько-Дністровського межиріччя обов'язковими дарунками були 2 аршини домотканого полотна, хліб та цукор. Шматок полотна на пелюшки та щось з їжі несли на родини [15, с.55].

Обов'язковим атрибутом хрестин є кумівські свічки та крижми. Кожен кум готує крижму – шматок білого полотна, покривало або скатертину.

У традиційному весільному обряді, який складається з трьох умовних циклів – передвесільного, власне весільного й післявесільного, чи не найважливішу символічно-стичну роль відігравав рушник. Він не лише стверджував працьовитість дівчини, її естетичний смак, але й уособлював чистоту почуттів між подружжям, з'єднував у родинні стосунки сім'ї нареченого та нареченої.

У буковинському селі під час сватання дівчина на знак згоди виносила два рушники і пов'язувала старостів. Старости кланялись і казали: «Спасибі батькові і матері, що своє дитя рано будили і доброму ділу навчили. Спасибі і дівочці, що рано уставала. Тонко пряла і гарні рушники придбала». На Путильщині на заручинах дівчина перев'язує старшого

старосту рушником через груди навхрест і вішає йому на груди сирний колач (калач). Мати подає рушники старостам, а ті перев'язують так само молодих [22, с.197]. Етнографічні матеріали засвідчують, що обрядове зв'язування наречених і родичів рушниками на заручинах було характерним для всієї України [25, с.556].

Широко використовувались ткані вироби і під час запрошення на весілля. У селі Черешенька Вижницького району у п'ятницю після обіду у молодого (молодої) збираються дружки (дружки), молодь. Кожен дружба (дружка) приходять з двома калачами, зав'язаними у білу плягину (хустинку). Дружба (дружка) розв'язує хустку, просить молодого (молоду) прийняти їх. Після щедрої гостини вони вирушали просити на весілля. Мати молодого(молодої) дає їм по калачеві. Кожен просиляє через отвір у калачі білу хустку і бере у праву руку [22, с.197]. У деяких селах (Малинці, Грозинці), коли йдуть кликати на весілля, то дружки з ватажелами несуть горілку і калачі, а молодий чи молода несуть невеликі чарки, перев'язані червоними стрічками, які, мабуть, виконують захисну функцію.

У селі Витилівка запрошений бере рушник, який має, за звичаєм, подарувати молодому після запрошення, і промовляє: «Дякуємо батькові, мамі і тобі, що ти нас запрошуси на весілля». Дарує молодому рушник: «Бери, це тобі на першого господаря» [22, с.199].

Загалом господарі перед виходом молодої з хати їй дарують дарунки, звичайно шматки полотна, рушники, курку чи хліб, що їх забирають дружки молодої, які з нею ходять. У Шипинцях господиня, дякуючи за запрошення, дарувала молодій полотно на сорочку молодому.

Хто не мав змоги бути на весіллі в перші дні, йшов на похлібення і ніс із собою щось одне з подарунків: домотканий рушник, сувій полотна, глиняний посуд та ін.

Своєрідним знаком виступає повісмо, яке молода (с. Ставчани) носить і пов'язує на воротах у тих людей, яких не було вдома, щоб вони знали, що їх приходила запрошувати молода на весілля.

Оберегову роль виконували ткані вироби при випіканні короваю як коровайниці, так і всі, хто торкався до короваю, робили це руками через посередництво рушника або хустини. Лише при розподілі короваю в кінці весілля молодими або батьками його брали в руки без хустинок.

Аналогічну функцією наділені тканини в обряді вінкоплетіння. На Сторожинеччині барвінок рвався за допомогою нової хустинки через спеціальний калач. На Хотинщині барвінок рвали у нову червону хустку.

У передгірних селах Буковини при плетінні вінка мати молодої бере голку та червону нитку і, не зав'язуючи вузлика, шие вінок. На Глибоччині матка голку бере не голою рукою, а новою хустинкою. На Гуцульщині вінок молодій і молодому шили однією довгою ниткою, якої повинно було вистачити на два вінки. За звичаєм це робиться для того, щоб їх життя було зв'язане однією лорогою, як ціла нитка, якою шили ві-

нок. На Буковинському Поділлі перед початком шиття барвінку міряють нитку. Вона має бути довжиною від лівого переднього кута хати до одвір-ка дверей. Цю нитку не можна обривати, а пошивши вінок, залишки нитки вимотують і пришивають з внутрішнього боку вінка [16, с.119, 195].

У хаті, де відбувалося весілля, рушники, крім вагомої декоративної, здійснювали важливу обрядову функцію. Часто під час весілля в хаті молоді ікони обвішували рушниками, виготовленими нареченою. На Новоселиччині біля хати, де буде відбуватися весілля, вивішують оберсговий рушник, який має забезпечити добру погоду на весіллі.

Під час розплітання коси на Гуцульщині молодій на голову батьки клали барвінковий вінок, потім дві хустки з тороками, які прикривались зверху рантухом. Рантух виготовлявся з білої тканини, мав довжину 3 м і ширину 70-80 см. Це полотно впоперек було складено в складки – гофри. Потім складали полотно рантуха вздовж у 8 смуг одна над одною і прикріплювали до хусток. На рантух чіпляли різнокольорові стрічки, які спускались разом з хустками нижче стану за спиною дівчини [16, с.125].

Можливо, саме як відгук апотропейної функції тканин на Гуцульщині побутував весільний обряд прощання нареченої (або нареченого) з батьками та рідними перед шлюбом, коли брат тричі обводив навколо стола молоду з друзками (або старший дружба молодого з друзками), які трималися за рушнички-хустинки – своєрідне вираження віри в захисну силу кола, яке народна магія традиційно спрямовує проти нечистої сили, пошесті та інших бід.

У буковинській частині Гуцульщини до кінця XIX ст. зберігся звичай, за яким перед виряджанням молодих до церкви для вінчання уся рідня сідала на довгу лавку, коліна покривали сувоєм полотна, а кожному на коліна клався хліб і просили благословення для молодих. Цей обряд засвідчує віру в опіку роду, його життєву силу, яка могла передаватися (через контактну магію) на ткани вироби, а потім при користуванні ними, сприяти нареченим у їхньому подружньому житті [25, с.193].

Важливим етапом весільної обрядовості є благословіння-проща, під час якої молоді стають на коліна на рушник. У селах Топорівці, Рідківці при благословінні молоді спускаються на коліна на подушку, яка стоїть на застеленому налавником сні.

З рушником неодмінно пов'язаний акт шлюбного церковного церемоніалу, що відбито в народній термінології «стати на рушник». Постелений під ноги молодим, він вважався символом благополуччя, достатку і щастя. Перед престолом весільний рушник розстеляють вінчальні батьки. Під рушник прийнято класти певну суму грошей. Однак, найвірогідніше, звичаю застеляння рушника передувала первісна традиція покривання полотном (сувоєм чи куском) у вигляді рушника [4, с.7]. За етнографічними даними з різних регіонів України «у давнину під ноги молодим при вінчанні стелили переважно кавалок білого полотна».

На Вижниччині, коли молода повертається з шлюбу від воріт аж до порога їй простигали під ноги біле полотно, по якому наречена йшла до рідної світлиці: це ніби перша сторінка символічна великої книги її життя, на якій вона залишає свої перші сліди, роблячи перші кроки в сімейному житті. Першим в дім молодого заходить кодаш, який вдаряє в одвірки дверей навхрест хусткою, в якій зав'язано повно грошей – щоб молоді жили багато.

В обрядовості українців збереглися рудименти язичницьких вірувань, згідно з якими подушки наділялися особливими магічними властивостями [25, с.201]. Так, під час обряду покривання молодої за столом молодому кладуть на коліна подушку, на яку сідає молода. Навпроти стола стає дружба і на двох палицях тримає весільну хустку, яку кладе молодій на голову [2, с.38]. Накривши обох молодих, стискає їх з двох сторін – щоб добре трималися в житті. Після цього зв'язує палиці нитками і кидає їх на щастя через хату.

На знак того, що молода прийшла до молодого чесною, на браму молодий клав віночок з барвінку, в який вплетено кетяги калини або червону стрічку, а матка перев'язувала всім присутнім руки червоною ниткою.

Проводжаючи дочку до її судженого, мати молодої дає їй два зв'язаних хустиною калачі і подарунки для родичів молодого: скатертину, клубок червоних ниток. У селах Буковинського Передгір'я та Прутсько-Дністровського межиріччя під час забирання молодої мав місце й обряд забирання дзестрі – приданого нареченої (подушки, верети, покривала, килими, одяг у скрині. Скриня була влаштована таким чином: зліва всередині скрині була невелика переділка-прискринок для намиста, ширинки, хустинок. Під прискринком зберігалися сорочки святкові і буденні, правіше у скрині вкладали горботки, полотно, далі – рушники, пояси-коланчики та байорки. А зверху все накривали килимом, налавниками, веретами.

Під час обряду повниці мати кладе на стіл дерев'яну миску, а зверху білу вовну, яку посипає пшеницею та прикриває шовковою хусткою, поверх неї кладе сирний калач, а посередині калача кладе порцію (келих). Після повниці мати подаровані гроші з вовною і пшеницею зсипає у хустку і зав'язує вузлик. Тим вузликом обтирає обличчя спочатку синові (дочці), а потім усім присутнім. І потім кладе той вузлик синові (дочці) за пазуху [3, с.10]. Вовна використовується в обрядах після повернення від шлюбу додому – мати молодому за пазуху кладе білу вовну: «Щобисте оброслі (багаті) були як вівця, а тепло аби вам було, як вовна тепла».

Ліжник, як і полотно, рушник та інші тканини, відігравав важливу символічно-магічну роль у весільних обрядах гуцулів. Сидячи перед іконами на лавці, застеленій ліжником, батьки благословляли молодих до шлюбу. Молоді при цьому стояли на розстеленому на підлозі ліжнику. Поріг хати, біля якого батьки з хлібом і сіллю проводжали молодих до

пшлюбу та зустрічали їх після вінчання, теж застелявся ліжником. Таким чином, вовняний ліжник був своєрідним символом достатку, благополуччя, виконував оберегову функцію [25, с.55].

Коли у хаті з'являлась невістка, їй у вівторок родина молодого «передавала стіл». Застеливши його своєю скатертиною (знак того, що свекрушині руки відтепер можуть спочивати від печі, бо з'явилися молоді; тобто ритуал приєднання до нової сім'ї) вона викладала на стіл все, що змогла спекти і зварити. Якщо родина молодого була задоволена смаком приготованих страв, то на похлібнення до невістчиних батьків дарували скатертину.

Наведений матеріал засвідчує, що вироби народного ткацтва, а поряд з ними нитки та вовна використовувались українцями Буковини під час всіх етапів весільної обрядовості.

Похоронно-поминальна обрядовість має цілий комплекс уявлень і обрядодій (уявлення про смерть та її прихід, оповіщення людей смерть людини, утримування тіла померлого до часу поховання, відвідування небіжчика, релігійна відправа панахиди та супровід священиком до кладовища, поминання покійника), а також певні особливості в залежності від віку померлого, його майнового та сімейного стану.

У багатьох місцевостях, зокрема на Буковинській Гуцульщині, був звичай переодягати людину перед початком агонії в чистий білий одяг і застеляти їй чисту постіль [10, с.212].

Традиція передбачала одягання мерців обов'язково у чистий новий одяг. Помите тіло вбирали в найкращий одяг. За даними В.Гнатюка в с. Молоді «неодружених людей одягають, як до шлюбу, а жонатих і замужніх або тих, що були такими, вбирають, як на забаву» [12, с.348]. У селі Самушині Заставнецького повіту покійника завжди одівали у чистий білий одяг, у селі Раранчу Чернівецького повіту у чисту святкову сорочку, крайку, черевики і кучму, старшим жінкам зверху по сорочці одівали фоту та рушник на голову [12, с.339, 363].

Похорон неодружених людей мав свої особливості, які стосувалися і одягу. У с. Молоді Чернівецького повіту тіло дівчини одягали у вишиту сорочку, у ріклю або зубон (манта), оберізували поясом, який обв'язували баріжом (рідко тканина хустина кукурудзяного кольору) чи коланом (бавовняний баюр). До баріжа чи колана причеплювали турпан (велика зелена вовняна хустина). На плечі клали велику шовкову хустину з тороками. Зразу після смерті шили взуття з грубого нового полотна [12, с.348].

Тіло парубка одівали у сорочку і портяниці, підперізували поясом, на якому пришпилювали ширинку. На шию зав'язували чорну хустку (басму), на голову клали шапку (кучму), на ноги взували капці з полотна.

У народній свідомості буковинців діти віком до 7 років вважались ангелами, у зв'язку з цим тіло померлої дитини одівали у довгу сорочку, яку розривали спереду, щоб зручно було літати. Голову завивали в овечу вовну, що символізувало непогрішність дитини [15, с.355].

Старші люди, як правило, готували одяг для похорону заздалегідь самі.

На Буковині, як і в інших етнографічних зонах України, зокрема Поліссі, існував звичай класти в гріб запасний одяг, спалювати постіль і одяг померлого чи класти цей одяг у гріб [11, с.29].

Суттєву роль у поховальній обрядовості відігравали і ткани вироби інтер'єрного призначення. Лавку під вікном застеляли налавником, ставили у куті дві подушки під голову і одну під попереk. На подушки клали покійника, якому у праву руку ставлять свічку і хусточку. Якщо ж тіло клали на стіл, то він накривався скатертинами таким чином, щоб звисали з усіх боків.

На дно труни стелили шматок полотна. Тіло покривали полотном, переважно від шиї до ніг. На Заставнівщині померлих чоловіків покривали полотном, жінок – рушником; парубків, дівчат і дітей – хустиною. На думку Г.Маслової, очевидно, це трансформована форма архаїчного, поширеного в багатьох народів звичаю загортати небіжчика в полотно [18, с.95]. Таке загортання в полотно згодом замінене на застеляння полотном, скатертинами, рушниками, мабуть, пов'язане з очисною дією цих тканин. У світоглядних уявленнях наших предків очищення покійника і середовища навколо нього при похованні потрібні були для того, щоб не осквернити землю і не викликати її гніву (вберегти себе від заморозків, засухи, які були причиною неврожаю і голоду) [22, с.565].

Значну роль у поховально-поминальній обрядовості відігравав рушник. По смерті прибивали до стін у куті над катафалком рушник, розпростертий до землі, і знімали після другого поминального обіду. Буковинці вірили, що душа відпроваджує покійника до гробу, повертається до помешкання і сідає на рушник. У народній свідомості рушник – місце, де очищується і спочиває душа перед дорогою в потойбічний світ, очищення є необхідним ритуалом для переходу в потойбічний світ.

І досі на території Буковини як загалом в Україні існує звичай в хаті, де лежить тіло покійника, завішувати вікна і дзеркала рушниками чи скатертинами.

Магічно-захисні функції скатертини та рушника (як матеріалу з хрещатим переплетенням ниток – хрест-захист) спрямовані на відновлення межі між «тим» і «цим» світом, що тимчасово порушується фактом смерті. Завішування скатертиною дзеркал є наслідком вірувань у небезпечність самого акту смерті, коли порушується межа між потойбічним світом і світом живих, оскільки дзеркало (як і вікно, поріг) в народному уявленні виступало одним із «каналів» у потойбічний світ. Якщо ж цього не зробити, то небіжчик може перетворитися у вовкулаку, буде приходити з «того» світу і шкодити людям [22, с.564].

Магічними властивостями наділяли буковинські гуцули рушника, яким обтирали обличчя мерцеві вранці перед похороном. Таким рушни-

ком не міг ніхто обтиратися, бо це могло накликати біду на душу тієї людини, яка ним користувалася.

Якщо помирав бідняк, то відвідувачі йшли до нього з «приносом» – свічки, шматок полотна, борошно.

Нопі, на яких переносили небіжчика, вкривали гарним налавником і прив'язували хустинки, які були своєрідною платою за труд людям, що несуть труну. У випадку, якщо погода була несприятливою і тіло везли волами, кожному волові до рогу прив'язувалась хусточка. Хустинки також прив'язували до хоругв. Священнику давали в руки свічку з хустиною. На труну, коли несли до церкви, клали шматок полотна, який потім давали священнику. На воротах, мостах і церковній брамі клали кусок полотна або хустину (кладка для померлого), зверху хліб і свічку і через це переносили труну та йшли далі. Ці речі брав хтось чужий як поману [12, с.351].

Існували певні звичаї, пов'язані з використанням тканих виробів та спрямовані на забезпечення щасливої долі живих людей. Наприклад, свої та чужі брали міру від мерця – міряли його шнурком, який ховали, вважаючи, що зможуть прив'язати до себе щастя. У Чернівецькому повіті побутував звичай красти свічку, при якій помер мертвець і хустину, якою прив'язували верхню щоку до нижньої (щоб тіло застигло з закритим ротом) – вірили, що ці вкрадені предмети «затуманюють ворогів» [12, с.352].

У с. Молодія зафіксовано уявлення про упирів, за яким у випадку, якщо померла нехрещена дитина, за поману потрібно дати кусок полотна (крижму) і дитина вихреститься на «тому» світі. Якщо нехрещена померла дитина до 7 років не отримала крижму, то вона перетворюється на птаха, літає по світу і кричить: «Хреста». Хто чує це прохання повинен, перехрестившись, вкинути в ту сторону хустинку або кусок полотна [12, с.357].

Ткани вироби слугували також і платою за певну роботу. Так, люди, які порались біля тіла, за свою працю отримували по рушнику або хустині чи щось з одягу померлого. Гробарі в день похорону отримували рушник – помана за небіжчика. За поману відрізався шмат з сувою полотна, яке виткано з нового врожаю конопель чи льону. Рушник, разом з свічкою та калачем давали як поману після поминального обіду.

Вищенаведений матеріал засвідчує, що вироби народного ткацтва, а поряд з ними нитки та вовна використовувались населенням Буковини під час всіх етапів сімейної обрядовості. Народні тканини (полотно, рушники, скатертини, хустини, перемітки) здавна були одними з найважливіших, наділених особливим функціонально-смісловим значенням атрибутів у родильно-хрестильній, весільній та похоронно-поминальній обрядовості. Яскраво символічне значення ритуальних тканин відображено у весільних обрядах з використанням рушника, який виступає уні-

версальним магічним оберегом, символом єднання, подарунком. У похоронно-поминальній обрядовості ткані вироби українців Буковини виконували функцію символічної плати за виконану роботу, жертвовної речі, оберегу. Ткані вироби, зокрема полотно, рушники, були символами, які завдяки хрещатій структурі виступали в свідомості непрохідного кордону між людським і потойбічним світом.

Джерела та література: 1. Матеріали етнографічних експедицій Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича; 2. Науковий архів Чернівецького музею народної архітектури та побуту. Звіти про етнографічні розвідки в села Кіцманського району за 1987-1989 рр. – 41 арк.; 3. Науковий архів Чернівецького музею народної архітектури та побуту. Звіти про етнографічні розвідки в села Кіцманського району за 1991 р. – 10 арк.; 4. Науковий архів Чернівецького музею народної архітектури та побуту. Звіти про етнографічні розвідки в села Кіцманського району за 1994 р. – 22 арк.; 5. Науковий архів Чернівецького музею народної архітектури та побуту. Звіти про етнографічні розвідки в села Путильського району за 1993 р. – 10 арк.; 6. Науковий архів Чернівецького музею народної архітектури та побуту. Звіти про етнографічні розвідки в села Сторожинецького району за 1989 р. – 64 арк.; 7. Агафонова Т.А. Некоторые аспекты функционирования одежды в семейной обрядности украинцев Юго-Западной Украины конца XIX-первой половины XX века // Матеріали Другої всукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців «Національні та етносоціальні процеси в Україні». – Чернівці, 1997. – С. 125-128; 8. Беньковській И. Смерть, погребеніе и загробная жизнь по понятіям и верованію народа // Киевская Старина. – 1896. – Т. LIV. – С. 229-261; 9. Боряк О.О. Ткацтво в обрядах і віруваннях українців (середина XIX – поч. XX ст.). – К., 1997. – 194 с.; 10. Вовк Хв. Студії з української етнографії та антропології. – К.: Мистецтво, 1995. – 335 с.; 11. Гаврилук Н.К. Традиционная погребальная обрядность Полесья в сравнении с Карпато-Буковинской зоной // Балто-славянские этнокультурные и археологические древности. – М., 1985. – С. 28-30; 12. Гнатюк В. Похоронні звичаї й обряди // НТШ. Етнографічний збірник. – Львов, 1912. – Т. 31-32. – С. 133-424; 13. Кайндль Р. Гуцули: їх життя, звичаї та народні перекази. – Чернівці: Молодий буковинець, 2000. – 208 с.; 14. Карпова О. Знаковость прядения (ткачества) в свадебной обрядности украинцев // Третій міжнародний конгрес українців: Доповіді та повідомлення. – Харків, 1996. – С. 48-50; 15. Кожолянко Г.К. Етнографія Буковини. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – Т.2. – 424 с.; 16. Кожолянко О. Запрошення на весілля як елемент весільної обрядовості населення Буковини кінця XIX – початку XX ст. // Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології. – Чернівці: Прут, 2004. – Том 2 (18). – С. 192-204; 17. Купчанко Г. Некоторые историко-географические

сведения о Буковине. – К.: Типография М.П. Фрица, 1875. – 86 с.; 18. Маслова Г.С. Народная одежда в восточнославянских традиционных обычаях и обрядах 19 – нач. 20 вв. – М.: Наука, 1984. – 216 с.; 19. Мельничук Ю. Семантика українського вишитого рушника // Народне мистецтво. – 2005. – №1-2. – С. 59-65; 20. Никорак О.І. Деякі аспекти сакральної функції тканин у традиційній культурі українців // Матеріали V Міжнародного конгресу українців. Історія. Чернівці: Рута, 2004. – Ч.2. – С. 521-525; 21. Никорак О.І. Сучасні художні тканини українців Карпат. – К., 1988; 22. Никорак О. Українська народна тканина XIX-XX ст.: Типологія, локалізація, художні особливості. – Львів, 2004. – 584 с.; 23. Постолаки Е.А. Молдавское народное ткачество. – Кишинев, 1987; 24. Сидорович С.Й. Художня тканина західних областей УРСР. – К.: Наукова думка, 1979. – 155 с.; 25. Шухевич В. Гуцульщина. – Ч.2. – Верховина: Гуцульщина, 1997. – 350 с.; 26. Ящуржинський Х. Остатки язических обрядов, сохранившиеся в малорусском погребании // Киевская Старина. – 1890. – Т. XXVIII. – С. 130 – 132; 27. Ящуржинський Х. Причинки до пізнання культу предків на Україні // Записки наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка. – 1912. – Т. СІХ (109). – С. 5-6.